

Աւստի պէտք է որ Հայերը մէկը-
մէկու օգնեն, ասով կառավարութեան
ալ օգնած կըլլան: Եւ արդէն մայրա-
քաղաքին մէջ հարուստ, հնարագէտ,
բարեկարգութեանց սիրող և աշխա-
տող ըլլալով երկուքն ալ ընելու կա-
նոյր են, միայն պէտք է որ իրենց ազ-

դայնութեան դժուարութիւնը աւելի ընդար-
ձակեն և հեռաւոր գաւառները դժու-
արաւոր աղքատ հայրենակցաց ու մայ-
րաքաղաքին հարուստներուն մէջ աղ-
քային միութեան դժուարութիւնը վառ պա-
հեն (1) :

Եթէ Հայոց հարուստները իրենց
հայրենեաց մէջ վաճառականական և
հնարագիտական ձեռնարկութիւններ
ընելով, զայն արդիւնաւորելու համար
իրենց դրամագլուխը չը խնայեն, կա-
ռավարութիւնը այն ասան պիտի կա-
րենայ ամենայն դիւրութեամբ զսպել
քիւրաւերը, որ իրենց իրաւանց վրայ
յաճախ կը բռնանան :

ԵՐՈՒՍԱՂԻՄ

(Ասիոյ մասնաւոր թղթակցութիւն)

1873 Ապրիլ 15.

Ապրիլ 13 ուրբաթ անուան Ս.
Եննդեան Ս. յիշմէ՛ք կոխ ծաղեցաւ
Յունաց և Լատինաց մէջ :

Մեք՝ Հայքս մինչդեռ Ս. Պատու-
րագ կը մատուցանէինք վերն, Լա-
տինք ալ թափօրի ելած ըլլալով՝ կու-
ղեն և կը բռնանան Յունաց և Հայոց
դռներէն անցնիլ, և այս վերջի երկու
ազգերը կ'ընդդիմանան ու չեն թո-
ղուք, որով կուի մ'է կը ծնի Լատի-
նաց և Յունաց մէջ և հետզհետէ կը
մեծնայ :

Լատինք այս ընդդիմութեանց վե-
րայ բարկանալով, դաւադանի ու թրոյ
կը դիմեն, և արարողութիւնները մէկ-
դի գնելով, եկեղեցւոյն մէջ կ'սկսին
դանակոծել ու հարուածել զՅոյնս :
Միւս կողմէն ալ հոն դանուող Յոյն
կղերն ու ժողովուրդն անոնցմէ աւելի
ջայրանալով, կը կռուին և կը զարնեն

(1) Այս յօդուածը անոր համար թարգ-
մանեցինք, որ Հայերն հասկընան թէ՛ քա-
ղաքակրթեալ աշխարհի առջեւ ի՞նչ ծանր
պակասութեանց տէր կը ճանչցուն, որք ի-
րենց քաղաքական դանդաղ կենակցութեամբ
բնի իսկ տակաւին համարումը կը վայելեն
Ներսիսեաններէ : այս տողերը մանաւանդ մեր
այն հարուստներուն ուշադրութեանը կը
յանձնելք, որք օտարամոլութեամբ խրոխ-
տալն իրենց միակ վառքը կը համարին :

Յ. Խ.

ու կը ձգեն ալ ու ձախ չը նայելով՝
գետին կը փռեն շատ մը Լատին կղեր-
ներ և քանիներ ոտից տակ կը ճմլուին :

Լատինաց զօրութիւնը նուազելով
կ'սկսին բռնաբռնել կիրի փոշիներ նե-
տել Յունաց երեսին, որպէս զի աշ-
քերնին կուրնալով ուղածնին դարձնեն,
զարնեն, ձգեն, թափեն, կոտորեն ինչ-
պէս որ թրով յոյն սպասաւորի մը թի-
կունքը կը վիրաւորեն և վերքէն կ'սկսի
արիւն վաղել :

Լատինաց բրած այս անգ թուութեանց
և անիրաւ բռնարարութեան վերայ
կուիւն աւելի կը սաստկանայ : Յոյնք
կ'սկսին կատաղութեամբ դէպ ի ներս՝
Լատինաց եկեղեցին խուժել և զբա-
նումս պատկերները, զարդերն ու խա-
չերը ջարդ ու բուրդ ընել :

Ս. Եննդեան մէջ երկու ազգաց ու-
նեցած կոչակները կը զարնուին, ժո-
ղովուրդեան իմացընելու համար թէ՛
կուի կայ և ահա եկող եկողի վազող
վազողի, ամբոխը կը շատնայ և կուիւ
աւելի մեծնալով, այնչափ կը սաստկա-
նայ որ պահապան զօրքերը չը կրնա-
լով դիմադրել խոյս կուտան : Այսպէս
քանի մը ժամ շարունակելէ վերջը քիչ
մը կը խաղաղի Հայ վարդապետաց չը-
նորհիւ :

Նոյն գիշերը Յոյնք Ս. Այրը մըտ-
նելով՝ Լատինաց կողմէն դադաւադո-
ղի սրմբուն վրայ կախաւ վարագոյ-
րը կ'այրեն Ս. Այրին մէջ : Մտորին
քարն ալ կտոր կտոր կ'ընեն :

Ձահեր են. են. կը կոտորեն : Ասոր
վերայ ալ ուրիշ մեծ կուի մը կը ծա-
գի : Վրաստի թէ վարագուրին այր-
ման ժամանակ մարդ մը մէջը մնացած
ըլլալով մուխէն խեղդուեր է :

Այս բոլոր եղելութեանց և կռու-
ներուն վրայ, ներկայ գտնուող Յոյն և
Լատին ժողովուրդք բարկութեան և
կիրքի կ'ելլեն և կ'սկսին կռուիլ եկե-
ղեցւոյն մէջ, բակը և դուռը, այն-
պէս որ աղմուկէն, գաւաղաններու ձայ-
նէն, գոռումէն ու գալումէն, նաեւ
հրացանի և ասրճանակի ձայներէն տ-
կանջ կը խլանար : Տեսարանը խիտ եր-
կիւղալի էր, երկու ազգաց դէմքերէն
արիւն քրտինք կը վազէր . . .

Երբ կռիւներուն լուրը երուսաղէմ

քաղաքն հասաւ, մեր կողմէն Սիմ-
Սրբազան Հայրն ու խումբ մի վարդ-
պետք աճապարանք խօսոյն ճամբ կը
եւան դէպ ի Ս. Եննդ :

Նաեւ Գաղղիոյ հիւպատոսն ու քրտի
զաքին Վոնմ. կառավարիչը և այսին
բարձրատիճան մարդիկ և շատ մը քա-
ղեր, Յունաց կողմէն ալ կղեր և ղ
զովուրդ խառն ի խուռն լեցուեցանք :

Ինչպէս ըսինք, Հայերը մատ չունցին
յան բնաւ և ոչ միտա այս կռիւներոյրը
ու աղմուկներուն մէջ : Առաջին կրնելո
ւոյն ժամանակ (որ Ս. Պատարագ այրը
մատուցուէր) երբ լուր տրուեցաւ թիւ
վարը եկեղեցւոյ մէջ մեծ կուի կռիւ
Յունաց և Լատինաց մէջ, մեր կղեր կը
ու ժողովուրդը ամենեւին իւր պանք
տամանքէն ետ չը կեցան և տեղիսին
նուն անգամ չը շարժեցան մինչ ի շատ
բուն Ս. արարողութեանց : միայն քիչ
նի մը վարդապետք և կտրիճք մը
իրաւանց պահպանութեան և հսկող
թեան համար վազեցին դացին :

Գիշերուն կուցին մէջ ալ Հիւ
կրկին մասնակցութիւն չունէր, հաւր
գարտ էր : կախատէր միայն երկր
կողմն ալ խաղաղեցնելու : ասոր հաւ
մար շատ հոգեեցան մեր Սուրբ հար
և խաղաղութիւնը դրեթէ Հայոց վաղի
դաւաւաք հաստատեցին, զի զօրակա
չէին համարձակէր մօտենալ, և չա
անգամ կը վախչէին :

Կռիւներուն ժամանակ այնչափ խաւ երկ
նաչիւթ, այնչափ աղմկալից էր ամբոխ
խը, այնչափ գոռում գոչում, հրացան
և սուրճանակի ձայներ՝ որ այն Սուրդ
այրը ճիշդ պատերազմի դաշտ դարձաւ, ա
էր :

Այսօր, ապրիլ 15, նոր կիւրակի իրե
քաղաք եկան Սրբազան հարք, Վոն
կառավարիչն ու Հիւպատոսք, եւ այլն :

Այնպէս թուի թէ կուի վերջացաւ
է, բայց ոչ :

Երուսաղիմայ Վոնմ. կառավարի
Ս. Զատիկ տօնին առ թիւ, Մեռելոցի
չնորհաւորութեան եկաւ մեր Սրբազ
Պատրիարք Տ. Խաչի Ս. Հօր :

Այսօր հաղիւ 300 ուխտաւոր կ
մեր վանքը, բոլորն ալ իրենց
կիրնները վերագարձան, որ ինչպ
յայտնած եմ 3000 ի մօտ էր :

ՏԱԽԻԼԻՅԷ

Այս անկարգ և անկայել ընթացից
ն պատճառը թաղ խորհրդոյ ա-
նապետը գտնուող անձին Հոգա-
րձու գտնուող անձանց հետ ունե-
հապ հակառակութիւնն ըլլալով, կը
սամբ որ Ուսումնական խորհուրդը
որ կ'ստորութեան առնելով զայս, Եէնի
յ երկուի պէս թաղ մը կաղատէ ծա-
նչաբ հասնական եղած յուղմունքէ մը:

— Միւսիւ Հերշ, Պապը Ալի իլէ
ուղլաշարդ-տան սօղրա, կէշէն ճուսն
իրթէսի ազլամբար, Լոյա դուսմբան-
ետար վարօրունա բաքիպէն վաղնա
թարիդի իլէ Էւրոգտեա կիթմէք իւղ-
րէ եօյա չրգարլար :

— Պէրլինին մէջհուր զաղէթածը
լարընտան հէր վոն Ծրօպէլ իզմիրաէ
Ալմոնեա դօնաօրօսու նասայ օրօսու :

ԹԵԼԵԿՐԱԳՐԱԿԵՆ

Տախտիկ մէմէնէքէթտէ ըստ հանի ճէ-

միջեթէրէ տայիր ետքըմըջ օլան նի-
զամ լայիհատընա գարչը կէօթէրիչէր
վուգու պուլաու :

ՅՐԱՆՍԱ

Բարիս 17 մայիս սապահ .
Բուժէլի էսհամը 168,50
Մ . Բէրիէ Մ . տը կուլարըն եէրինէ
տախիլիէ նաղըրը նասալ օլտու : Սէջ-
լէնախիլինէ կէօրէ Մ . Ժիւլ Սիմօնուն
եէրինէ տախի իհիթիմալտէն օլտուլու
ի պրէ Մ . Պէրանթէ վէ եախօտ Մ .
Մարթէլ նասալ օլունահագ տըր :

Մուհարէպէ թաղմինաթընըն իլէ-
յուտէ էօտէնէճէք օլան մէպլաղ ալ-
թուն ագճէ իլէ Ալմանեաեա թէէտի-
լի օլունահագ տըր :

Բամի 17 մայիս .

Բուհանի ճէմիլէթէր ի զէրինէ
եաքըմըջ օլան նիզամ լայիհատընըն
միւղաքէրէսի պու կիւն մէճլիտտէ
պաչլանտը : Լայիհանըն պիթինճի պէն-
տի 3 է գարչը 385 գուրա իլէ գա-
պուլ օլունտու : Մէճլիս իթինճի պէն-
տին միւղաքէրէսի իլէ մէշղուլ տուր :

ԱՆՍՏՐԻԱ

Վիեննա 17 մայիս .

Արիֆի պէյ պու կիւն Սթամպուլ
կիթմէք իւղրէ պուրատան հարէքէթ
իթտի :

ԻՆԿԻԼԹԷՐՐԱ

Լօնտրա 17 մայիս .

Ալմուժ գամարաւը քիլիսէնկին հիւ-
քիւմէթտէն սյըրըմասընա տայիր Մ .
Միալ թարաֆընտան թագաթիմ գըլը-
նան թէքլիֆի բէտտ իթտի :

ՈՒԼԱՀ-ՊՈՒՂՏԱՆ

Պուքրէշ 18 մայիս .

Բրէնա Գուղանըն վէֆաթընտան
տօլայը ումումէն զաղէթալար բզհարը
թէէսիֆ իթմէքտէ տիլլէր :

ՄԸՍԸՐ

Իսկէնտէրէ 18 մայիս .

Խըախիլի Մըսըր հաղրէթէրի , Տէր-
ստատէթէ կիթմէք իլին պու կիւն
պուրատան եօլա չըղ տը :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊԱՐՄԿԱՑ ՇԱՀԻՆ ԳԱՂՂԱՐԷՆԸ

Էտուար Սիկըր անուն Անգլիացի
մը Լօնտօնի կլօպ անուն լրագրոյն հե-
տեւեալ տողերը կը գրէ :

« Չեր ապրիլ 26 ի թմայն մէջ Պարս-
կաց արքունեայը հետ 'ի մօտոյ ծանօ-
թութիւն ունեցող մէկու մը թղթակ-
ցութիւնը կը կարդամք , որ կըսէ թէ՝
Պարսկաց շահին օտար ուսմանց մէջ
ունեցած հմտութիւնը միմիայն « պօն-
ժուռ » , մօսիէօ » է մը կը բաղկանայ :

Աստի ներեցէք ինձ ըսել որ , Նո-
րին վեհապառու թեան օտար ուսմանց
մէջ ունեցած հմտութիւնն , ընդհա-
կառակն , ընդհանրապէս ունեալ մար-
դոց մէջ գտնուածէն շատ գերազանց է :

Նորին վեհապառու թեան գաղղիա-
րէն կը կարդայ և կը գրէ , և խիտ
ազգու կերպով ալ կը խօսի : Խոր բու-
լոր պաշտօնեայները գաղղիարէն կը
հասկընտն և կը խօսին ինչպէս նաեւ
Մեծ Եղարդոսն ալ խիտ կատարեալ
գաղղիագէտ մ'է :

Ասիկց զատ Պարսկաց արքունեայը
մէջ շարունակ Գաղղիարէն լեզուն կը
խօսուի :

Շահին օտարախանայ խօսակցու-
թեան մատուցած ունկնդրութիւնն և
զանոնք ընդունելու հեղափոխոյր ե-
ղանակը Գաղղիարէն չը խօսող անգ-
ղիացիները կընան համազէլ թէ՝ Նորին
վեհապառու թեանը Անգլիարէն , Ռու-
սերէն և Իտալերէն լեզուաց մէջ երեք
բառէն աւելի գիտէ :

Հետեւաբար Եւրոպացիք պէտք
չէ այնպէս կարծեն թէ իրենց այցե-
լութիւն տուողը բարբարոս , անկրթ
և Արիւղ վատարարոյ իշխաններէն մին
է , այլ ընդհակառակը պիտի տեսնեն
անոր վրայ , ծաղկեալ ազնուականու-
թիւն մը , կրթութիւն քաղաքավարութիւն
մը և շնորհալի վարմունք մը , ինչպէս
նաեւ նորին վեհապառու թեան պաշ-
տօնէից շատերուն վրայ :

ԻԼԱՆ

ԱՍԻԱՎըգ էլտէն սաթըլարգտան
տա աթխէթի մահէլէրտէ տախի ս
մաղտա տըր :

Քէօրիւ պաշընտաքի Պարսկաց
իթխապըն գարչըսընտա , սուճու տի
նընտա :

Բ . Հիտարընտա բօսթա մէքէլին	
Որթաքէօյաէ »	»
Պէչիկթաշտա »	»
Պէյօղտա »	»
Գասթ քէօյիւնտէ »	»
Գընալը աստտա »	»
Մաղրի քէօյիւնտէ »	»

Գալաթա սէրայըն ալթընտաքի
թիւնճիւ Յովաննէս աղա Բալտան
տիւքընանընտա :

Գուղարու տըչարընտա թիւթ
Պ . Հէրէթիլիտիւքընանընտա :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԱԿԹԱՐԱՆ

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒ

ՅՈՐԻՆԵԱՒ

Ի ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՍՈՍԷ ՆԱՐԷԿԻՐ .

ԴԻՆ 1 ՅՐԱՆԳ 23 Ս .

Կը ծախուի 'ի գրատուն ֆախաթ
'ի Յակոբեան խան թիւ 13 և 'ի բր-
տուն Պաղատար աղայի Սրապիկէզ
Մերճան չարչը թիւ 29 և ամեն
վաճառաց քով :

ԱՇՆԱՆ ՏԵՐԵԻՆԵՐ

ԿԱՄ

ԳԱՂՏԵԻՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ

Դ . ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Պաղտատարան Էֆէնալիս աղ
խատատարութիւնը անկեալ երկու
գուլթիւնը վերականգնելու նպո-
ռենեալով կը հրաւրեմք երկու
գուլթիւնը որ առնէ ու կարդայ
ի պահպանութիւն իւր կենաց :

Խմբուիր—Տնօրէն

ՅԱԿՈԲ ԽԱՆՃԵԱՆ

Տէր Լրագրոյ

ՅՈՎԱԿԻՄ Դ . ԲԷԻՍԵԱՆ

ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱԲԱԽԻՒՂ . ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԲՆԻ .

Ետեւ փեան համ վերնայարկ թիւ 13 .